

zníterňuje). Ruské pohledy na českou literaturu prezentuje S. A. Šerlaimovová (*Национальная романтическая традиция в чешской поэзии XX века, 185–195*). Na širší slovanskou tematiku pak L. N. Budagovová (*Некоторые особенности и результаты современных исследований истории литератур западных и южных славян*). Syntetický ráz má studie A. I. Čagina *О целостности русской литературы XX века (1950–1990–е гг., с. 196–208)*: domnívá se, že ruská literatura domácí (i oficiální) a emigrantská působily ve 20. století jako komplementární součást jedné ruské literatury (neviděl bych to zdaleka tak idylicky!), atraktivně působí stať T. V. Marčěnka *Славянские писатели и нобелевская премия (1901–1951)*: je však zřejmé, že autor nezná základní práci Josefa Michla (*Laureatus – Laureata*. Arca Jimfa, Třebíč 1995). Další studie se týkají fantastické literatury (N. N. Primočkinová, J. N. Kovtun), expresionismu (V. N. Terjochina), „symbolického realismu“ (A. J. Bolšaková) aj.

Z oddílu folkloristiky, etnologie a kulturologie upozorňují alespoň na stati V. M. Gacaka (etno-poetické konstanty folklóru), N. Vinogradovové (mytologie Slovanů) a A. V. Kulaginové (poetika komična v drobných lyrických žánrech).

Podle toho, jak znám současnou ruskou literární vědu, mám za to, že se v tomto sborníku reflektuje přece jen málo: nejsou zde radikální úvahy, spíše povolvná pozorování, tradiční polohy, zcela chybí versologie a básnické žánry jsou přítomny zcela marginálně. To nicméně nesnižuje funkci tohoto sborníku jako sumarizačního, s vědeckou akribií sestaveného průřezu ruskou slavistikou.

Australsko-novozeelandský sborník přináší zajímavé literárněvědné studie z tradiční oblasti moderny a postmoderny, například práci Marka Pavlyšyna o Olze Kobyljanské, Roberta Horvatha o některých epizodách perestrojky a Justyny Szachowicz-Sempruch o Tadeuszi Konwickém.

Japonské příspěvky k 13. mezinárodnímu kongresu slavistů obsahují lingvistické, literárněvědné i folkloristické studie. Na počátku stojí nekrolog významného japonského slavisty a hlavně bohemisty Eiichi China (1932–2000), který napsal jeho nástupce v japonském slavistickém hnutí Jun-ichi Sato. Vynikající je studie Akihora Sata, která stojí na pomezí lingvistiky a literární vědy, a to *Цитаты из Библии в „Повести временных лет“ (5–38)*. Lingvisté tu najdou studii Keika Mitani o perfektu v čakavštině a Fumiaki Hattori o staroruském systému minulého času v mluvené řeči. Vynikající komparatistickou studii je práce Sinití Murata *Между ритуалом и искусством: Театр НО и русская драматургия начала 20 века*. Ičiro Ito přispěl folkloristickou prací *Функции видения и формы хронотопа в фольклорном тексте: Методологические заметки на славянском материале (91–109)*. Autor se zde zabývá smyslem slepoty proroků, slepotou obyvatel onoho světa: slepota je vlastně signálem odchodu člověka do onoho světa, do světa jiných kategorií.

Sborníků jednotlivých národních delegací bylo ovšem mnohem více, často velmi skromných, často také velmi rozsáhlých, vícedílných (např. italský): tento vzorek dosti přesně postihuje diverzitu světové slavistiky, její orientace a možnosti vycházející z národního rámce té které země a z jejích vědeckých tradic.

Ivo Pospíšil

ITALSKÝ SBORNÍK O LUBLAŇSKÉM KONGRESU

CONTRIBUTI ITALIANI AL XIII CONGRESSO INTERNAZIONALE DEGLI SLAVISTI (Ljubljana 15–21 agosto 2003). Associazione Italiana degli Slavisti. Pisa 2003, 710 s.

Sborník byl vydán u příležitosti XIII. mezinárodního slavistického kongresu, který se konal v Lublani ve dnech 15.–21. srpna 2003. Příspěvky jsou systematicky rozděleny do tří okruhů: lingvistického, literárně-kulturního a poslední se zabývá historií slavistiky. Větší část příspěvků je v jazyce ruském, ostatní pak v jiných slovanských jazycích, zbývající jsou psány italsky, anglicky nebo německy.

R. Benacchio se v úvodním příspěvku *Употребление лексики та в пространственно-временных обстоятельствах в словенских диалектах Фриули: еще раз о славяно-романском*

контакте zabývá použitím částice „ta“ (nebo „tu“) v adverbálních konstrukcích určujících místo nebo čas. Jedná se o částici často používanou ve slovinských dialektech. Autorka poukazuje na fakt, že podobné konstrukce se vyskytují také v ostatních slovanských nářečích na Balkáně. Příspěvek je zaměřen na otázku slovansko-románského jazykového kontaktu.

Úloha řečtiny, její šíření a vyučování v Rusku ve 2. polovině 17. století je tématem příspěvku M. K. Bragone *Один церковнославянско-греческий азбуконник из коллекций РГАДА (К изучению лексикографии во второй половине XVII века)*. Výchozím bodem bádání je zde církevně-slovansko-řecký azbukovnik neznámého autora, který, kromě toho, že sloužil jako učebnice řečtiny, poskytuje v dnešní době i doplňkovou informaci a může být základem lexikografického zkoumání. Je také svědectvím o úrovni znalosti řeckého jazyka v Rusku v dané době. Azbukovnik je didaktického a zároveň i praktického charakteru. Vedle jazykových znalostí poskytuje i informaci o kultuře Řecka. Podle autorky příspěvku tvůrce azbukovniku usiloval ani ne tak o správné pochopení významu řeckých slov, jako spíš o jejich správnou výslovnost. K tomuto účelu použil systém cyrilické transliterace.

Problematikou bilingvních autorů, v tomto případě V. V. Nabokova, se zabývá G. Denisova v příspěvku *Интертекстуальные стратегии В. В. Набокова – переводчика: некоторые наблюдения над особенностями языкового сознания билингва*. Na základě analýzy autopřekladů Nabokova dochází k závěru, že dvojjazyčnost se nevztahuje pouze na schopnost překládat z jednoho jazykového kódu do jiného v závislosti na komunikativní situaci, ale je i současně zkušenostmi, získanými na základě kontaktu různých lingvokulturních oblastí. Jedná se o stav, světový názor a chování jednotlivce. Ve srovnání s monolingvními dvojjazyční jedinci disponují zcela jiným poznávacím systémem a mnohdy intenzivnějším tvůrčím vztahem ke své řečové činnosti.

Vliv helénistické a židovské mysticko-gramatologické tradice na vytváření hlaholice zkoumá Barbara Lomagistro v příspěvku *L'alfabeto glagoliticotra τερχη η σοφια*. Autorka zkoumá úlohu, kterou plnila hlaholice i po vzniku cyrilice. Cyrilice vystřídala hlaholici v církevní literatuře a pronikla i do všech oblastí písemné činnosti Slovanů. Hlaholice naproti tomu zůstávala i nadále posvátnou azbukou, a to v takové míře, že se jí užívalo i v textech pro magické účely, např. na jihoslovanských amuletech. V některých oblastech bylo pojetí posvátnosti hlaholice natolik hlubokým, že do značné míry bránilo rozšíření cyrilice. Charakter užití hlaholice ovlivnil i pravopisnou reformu Jana Husa.

Možnost úspěšného překladu a otázkou, zda existuje „ruský humor“ nebo „něčí humor“ (např. Čechovův, Dvolutovův atd.) se zabývá Laura Salmon v příspěvku *Существует ли русский юмор? К определению категории юморизм в рамках дискуссии об универсалиях в лингвокультурах*. Aby mohla autorka odpovědět na otázku, vyslovenou v názvu příspěvku, rozhodla se nejdříve vymezit význam pojmu „humor“. K tomuto účelu využila teorií různých autorů, kteří se danou tematikou již zabývali, mimo jiné reviduje i Freudovu koncepci humoru. Autorka dochází k závěru, že humorismus je nejorganizovanějším a hluboce působícím druhem estetické komunikace. Míra přijímání a vytváření humorismu tak závisí na individuálním genetickém vybavení, okolním prostředí, kultuře daného národa a psychobiografických náhodách.

Tzv. zdvojnásobení přímého a nepřímého objektu patří k nejdůležitějším pozoruhodnostem (z typologického a slavistického hlediska) bulharského, především v mluvené formě řeči. Vittorio Springfield Tomelleri v příspěvku *Il „raddoppiamento dell'oggetto“ in bulgaro: tra descizione e prescrizione* (1) seznamuje čtenáře s neočekávaným zjištěním, že většina bulharských gramatik se o zdvojnásobení objektu vůbec nezmiňuje. Příčinu vidí v úsilí o kodifikaci standardního jazyka, který by pokud možno co nejpevněji navazoval na církevně-slovanskou tradici.

Druhá část sborníku, nazvaná Literatura a kultura, obsahuje nejvíce příspěvků. Stefano Aloe v příspěvku *Фантастика как средство для философских размышлений: Вечный Жид в творчестве В. К. Кохельбекера* dochází k závěru, že spisovatelův zájem o Věčného Žida je odrazem zájmu o religiózní otázky, odráží se zde i jeho citlivost v oblasti proroctví a jeho vnitřní boj s pověřivostí a fatalismem, který je obzvláště silným v podmínkách vyhnanství. Spisovatel vkládá své vlastní myšlenky do úst svých literárních hrdinů, neboť fantastické postavy si mohou dovolit pouštět se do neřešitelných filozofických otázek, na které autor sám nemůže nalézt odpověď.

Následující příspěvek *«Скульптура, живопись и музыка» как философские категории русского романтизма* Michaela Böhminga pojednává o ústředním problému evropské a ruské

romantické estetiky: o trojici neverbálních druhů umění – sochařství, malířství a hudbě. Otázkou specifiky, vzájemného působení a posloupnosti těchto tří druhů umění se již zabývali v Rusku D. Venevitinov, N. Gogol a jiní autoři.

Politický a ekonomický rozvoj postsovětského Ruska, následky perestrojky a komerční globalizace byly provázány hledáním a přetvářením národní identity. Úlohu, kterou při tomto procesu sehrál ruský jazyk, rozebírá Klaudia Lasorsa Siedina v příspěvku *Культурный идентитет и мультикультурализм как проблема русского мира*.

Oksana Pachtjovskaja se v příspěvku *Культурная и политическая идентичность Украины в новых балансах Европы: "Украинская идея" как эпитомизация "европейской идеи"* úzce dotýká problému demokracie na území Ukrajiny. V této souvislosti nazývá demokracii procesem a proces jako takový nelze zbudovat „jednou a provždy“.

Giorgetta Revelli se zabývá problémem Svaté země, rozebírá díla autorů 19. a 20. století, zabývajících se danou tematikou. V příspěvku *О паломничестве в Святую Землю в русской литературе конца XIX и XX вв.* zároveň poukazuje na nepublikované materiály v ruských a zahraničních archívech, jejichž prozkoumání jistě bude přínosem pro světovou veřejnost.

Lena Szilard zkoumá texty obsahující zmínky o Petrohradě a jejich vzájemné vztahy. V příspěvku *Встреча Пушкина с Мицкевичем в «Петербурге» Андрея Белого* poukazuje mimo jiné na souvislost mezi Puškinem, Mickiewiczem, Petrem I. a A. Bělym.

Třetí a zároveň poslední část sborníku se zabývá historií slavistiky. Sergio Bonazza zaměřil své bádání na oblast Velkomoravské říše. Konstatuje, že vztah mezi Dobrovským a jeho žákem Kopitarem byl považován za vzorný příklad vědecké spolupráce. Ve svém příspěvku *Auseinandersetzung über die Grossmährenfrage zwischen Dobrovský und Kopitar* však uvádí, že se přesto vyskytlo téma, kde se názory obou vědců rozcházejí, dokonce byly zcela protikladné. Téma se úzce dotýká cyrilometodějské otázky, přesněji původu církevněslovanského jazyka a místa misijnářské činnosti Cyrila a Metoděje.

T. G. Masaryk je **Francescem Leoncini** nazýván „největším demokratem Východní a Střední Evropy“. V příspěvku *Il concetto di Střední Evropa in T. G. Masaryk* se autor zabývá v dnešních dnech velmi aktuální myšlenkou centralizované Evropy. Kladně hodnotí Masarykův názor na společnou politiku evropských států, vyzdvihuje demokratické a liberální hodnoty.

Součástí sborníku je bibliografie italské slavistiky (BIBLIOGRAFIA DELLA SLAVISTICA ITALIANA 1998–2002) a také blok staří (*Библейские цитаты в церковнославянской литературе*), zabývajících se problematikou, jež byla představena u mezinárodního kulatého stolu „Структурно-функциональный статус библейских цитат в текстах конфессиональной культуры“. Diskuse u kulatého stolu se konala 24. září 2002 a zmíněná témata se později dále probírala na srpnovém mezinárodním sjezdu slavistů v Lublani v roce 2003.

Diana Wunschová

SOLIDNÍ LITERÁRNĚVĚDNÁ KOMPARIATIVKA Z GRODNA

Взаимодействие литератур в мировом литературном процессе. Проблемы теоретической и исторической поэтики. Материалы международной научной конференции 1–2. Гродненский гос. университет им. Янки Купалы, Гродно 2002, ред. А. С. Смирнов, Т. Е. Автухович.

Je škoda, že se editoři tohoto dvousvazkového sborníku nerozhodli nějak sumarizovat smysl této grodněnské série, která už má svou tradici. Jednak pomáhá scelovat rusistickou aktivitu v bývalém SSSR na širší slavistické bázi, seriózně zviditelňuje běloruskou literární vědu, jednak jsou její autoři schopni vyhmátnout podstatné a současně specifické okruhy: sama koeditorka Tatjana Avtuchovičová iniciovala zvýšený zájem o rétoriku v literatuře a další metodologické okruhy.

Oba svazky obsahují desítky rozsáhlých i stručných studií. Vybíráme z nich jen některé podle hlediska reprezentativnosti, signifikantnosti a individuální kreativity. Podstatným tématem je tu antická tradice v novověké literatuře. Takto je zaměřena studie J. B. Orlického (Moskva)